

Príbeh štyroch slovenských horolezcov, ktorí zmizli na Mount Evereste.

Štvorica slovenských horolezcov po výnimočnom výkone na Mount Evereste zmizla na zostupe.

Juhozápadná stena Everestu: Pred 25 rokmi v nej Slováci uskutočnili prelomový výstup. Vo víchrici na zostupe, keď traja z nich mali problémy so zrakom, stratili smer a dolu sa už nevrátili. Foto: Jarýk Stejskal

Písal sa 17. október 1988. Štvorica špičkových slovenských horolezcov Dušan Becík, Peter Božík, Jaroslav Jaško a Jozef Just preliezla alpským štýlom juhozápadnú stenu Mount Everestu až na Južný vrchol. Just potom vystúpil sám aj na hlavný. Svetový výkon z kategórie prelomových. Dolu sa však ani jeden nevrátil, všetci sú dodnes nezvestní. **Uplynie odvtedy už dvadsaťpäť rokov.**

Keď v roku 1975 veľká britská expedícia s množstvom materiálu, Šerpov a s umelým kyslíkom preliezla juhozápadnú stenu ťažkým expedičným štýlom, jej vedúci Chris Bonington vyhlásil, že „o alpskom štýle v tejto stene nemôže byť ani reč“. A výzva bola na svete! Najväčším problémom juhozápadnej steny Everestu je skalný pás vo výške nad osemtisíc metrov. Po jeho prelezení alpským štýlom - teda na jeden záťah, bez predchádzajúceho zabezpečenia fixnými lanami, bez kyslíka i nosičov - cesta späť nebola možná. Bolo treba doliezť aspoň na Južný vrchol, do výšky úctyhodných 8760 metrov, skadiaľ sa dalo zísť po hrebeni do Južného sedla. Na také niečo bolo treba byť aj psychicky silný. Ivan Gálfy rok predtým viedol výpravu, ktorá sa neúspešne pokúšala o novú cestu v juhozápadnej stene expedičným štýlom. Štyria z nominovaných horolezcov - Becík, Božík, Rakoncaj a Stejskal - si však už doma na trénerskej rade presadili, že sa pokúsia o prelezenie Boningtona alpsky. Gálfy im nakoniec povolil iba jeden pokus, z ktorého ich zohnalo zlé počasie. „Ja som ich vtedy varoval, že ak sa dostanú nad skalný pás a dôjde ku skratu, k zlej situácii, budú mať len dve možnosti - počkať, kým zomrú, alebo skočiť dolu!“ Problémy: V roku 1988 v pozmenenom zložení - všetko bratislavskí lezci patriaci k vtedajšej československej špičke - sa do cesty vrátili. S cieľom síce nesmierne náročným, ale podľa nich reálnym. Mali za sebou mnohé ťažké výstupy vo svetových horách, dostatok skúseností, verili si. „Teraz je to podľa našich predstáv,“ pochvaloval si Dušan Becík. „Ak mi budú sily stačiť, chcem sa pokúsiť aj o traverz z Everestu na Lhoce,“ sníval Peter Božík. Expedíciu postretlo viacero problémov. Meškali s prepravou nákladov do Lukly, lebo lietadlá pre nepriaznivé počasie nelietali. Dvaja z nich - Božík a Jaško - počas pochodu pod Everest prechladli. Spolupráca s Novozélandčanmi, s ktorými tvorili spoločnú výpravu, mala ďaleko od ideálu. Museli čeliť aj požiadavkám americkej výpravy, ktorá chcela za použitia cesty cez ľadopád obrovskú sumu. Vybudovali ju totiž spolu s Kórejčanmi. Slováci nakoniec získali súhlas od Kórejčanov, za čo im v rámci aklimatizácie zabezpečili fixnými lanami výstupovú trasu až po štvrtý tábor na vedľajšiu Lhoce. Becík a Just dokonca po devätnástich dňoch od príchodu do základne vystúpili na vrchol štvrtej najvyššej hory sveta do výšky 8 516 metrov. Po oddychu sa všetci štyria zamerali na hlavný cieľ.

Z prvého pokusu ich rovnako ako štvoricu pred rokom vrátilo zlé počasie. Jaška rozbolel zub a lekár mu musel urobiť drenáž abscesu. Pri druhom pokuse 14. októbra vyšli z druhého tábora až pod skalný pás do výšky 8 100 metrov. Na druhý deň dokázali prekonať obrovskú psychickú bariéru a preliezli skalný pás, čím si definitívne odrezali cestu nadol. Horolezec Miro Belica, ktorý s tromi z nich vyliezol v iných horách pekné prvovýstupy, vraví, že práve to bolo na nich obdivuhodné: „Oni vedeli, do čoho idú. Vedeli, že sa môže stať aj to najhoršie. Napriek tomu sa do toho s týmto vedomím pustili.“ Lezenie v skalnom páse bolo ťažšie, ako predpokladali, a stálo ich dosť síl. Nad ním boli nečakane

pomalí a prežili neplánovane dva bivaky. Krízu mal Dušan Becík, no s pomocou ostatných ju prekonal. Všetci štyria doliezli až na Južný vrchol. Jozef Just pokračoval sám aj na hlavný, vysoký 8 848 metrov, ktorý 17. októbra o 13.40 hodine dosiahol. Na zostupe už klasickou trasou po hrebeni sa potom odohrala jedna z najväčších everestských tragédií.

Just, ktorý mal vysielачku, najprv oznámil, že sa nevie s ostatnými spojiť. Potom, že už sú všetci spolu, ale traja z nich majú problémy so zrakom. „Ivan, oni nevidia!“ hlásil z druhého tábora lekár Milan Skladaný vedúcemu expedície Ivanovi Fialovi. Podľa lekára to mohol byť následok pridlhého pobytu vo výške - centrálna slepota pri hypoxii mozgu. Najmladší zo štvorice, Jaro Jaško, bol letargický a odmietal schádzať. Len Becík zrejme videl. „Musia zostúpiť do sedla! Spoločne to dokážu!“ naliehavo zneli pokyny Ivana Fialu lekárovi, ktorý s lezeckým družstvom udržiaval kontakt z druhého tábora. „Milan, vlož do toho celú svoju psychickú silu, musíš ich, hlavne Jarinka, motivovať na zostup. Každý krok dolu je nová sila!“ Naposledy sa Just ozval s tým, že sú zorientovaní, nachádzajú sa niekde v polovici klasickej trasy smerom do Južného sedla a zostupujú. To bol posledný kontakt s nimi. Márne potom znelo do éteru: Tu je druhý tábor, príjem! Z vysielачky sa ozývalo už len praskanie. Odvtedy o nich nie je nijaká správa. Nenašli sa ich veci ani telá. V rovnaký deň, 17. októbra, vystúpila do tábora v Južnom sedle vo výške 8 000 metrov trojica Američanov a dvaja Šerpiovia. Na požiadanie našej výpravy pozorovali do zotmenia zostupovú trasu, ale pohyb nezbadali. Američania strávili ťažkú noc vo víchrici a rozhodli sa zísť. Po príchode do základne vyhlásili, že takú krutú noc v horách ešte nezažili. Ivan Fiala ponúkol najzdatnejším Šerpom zo všetkých expedícií dvadsaťpäťnásobok dennej mzdy, ak ešte raz vystúpia do Južného sedla a podniknú pátraciu akciu. Po vyčítaní výchrici jeho iniciatíva nenašla odozvu.

Devätnásteho októbra opúšťajú druhý tábor všetci horolezci a Šerpiovia. Ako poslední aj dvaja členovia slovenskej výpravy Milan Skladaný a Emil Hasík, ktorí stadiaľ po celý čas sprostredkúvali kontakt štvorice so základným táborom. „Vzhľadom na vysokú nadmorskú výšku, nízke teploty, extrémne poveternostné podmienky, predpokladaný nedobrý fyzický stav po ťažkom výstupe a troch náročných bivakoch nebolo možné, aby naši štyria chlapci celú akciu prežili,“ s ťažkým srdcom konštatoval po návrate na Slovensko Ivan Fiala. „Domnievame sa že pri zostupe, keď troch z nich postihlo zhoršenie zraku, stratili orientáciu a začali schádzať do východnej steny. Je to nebezpečná stena, ktorou zostup bez predchádzajúceho zafixovania nie je možný.“ „Podmienky v juhozápadnej stene boli na jeseň toho roka veľmi ťažké,“ dodáva organizátor expedície Jaroslav Oršula z IAMES Bratislava, ktorý bol celý čas v základnom tábore. „Keď sme boli na Evereste štyri roky predtým, bol v stene dostatok snehu. Teraz chlapci hlásili, že pod snehom sa nachádzal tvrdý ľad, do ktorého bol problém zavrátať ľadovcovú skrutku. To spomalilo ich výstup, liezli o deň dlhšie, ako plánovali.“ Smrť štyroch špičkových alpinistov vyvolala doma vlnu emócií. Vedenie socialistickej československej telovýchovy vydalo zákaz expedičnej činnosti v zahraničných horách. Prípadosť úmrtia sa okrem odborných komisií zaoberala aj Generálna prokuratúra ČSSR, ktorá však nezistila nijaké skutočnosti oprávňujúce začať trestné stíhanie proti určitej osobe. Zákaz expedičnej činnosti padol vlastne až po spoločenských zmenách v novembri 1989. Po otvorení hraníc už nikto nepotreboval súhlas či devízový príslub.

Britský horolezec Doug Scott, ktorý v roku 1975 ako člen Boningtonovej výpravy dosiahol vrchol expedičným štýlom, dvakrát zavítal na Slovensko ako hosť horských filmových festivalov. „Keď som o ich pláne čítal, vravel som si, že je fantastické, ak sa chce niekto pokúsiť o také dačo alpským štýlom. Obdivoval som ľahkosť, s akou pristúpili k juhozápadnej stene. Bolo na to treba niekoho, kto je odvážny. Je pre mňa veľkým sklamaním, že to slovenskí horolezci neprežili. Bolo by skvelé, keby to prežili. Mali smolu, že v zlom počasí zablúdili.“ Chris Bonington, vedúci britskej výpravy, v knihe Prvenstvá odvážnych o výstupe Slovákov napísal: „V roku 1988 štyria Slováci dokázali zdolať juhozápadnú stenu alpským štýlom bez použitia kyslíka. Príliš dlhý pobyt nad hranicou 8 000 metrov ich natoľko vyčerpával, že pri zostupe zahynuli. Existuje teda predsa len definitívna hranica, kam až môže človek vystúpiť alebo aký športový výkon môže dosiahnuť? Možno jedného dňa niekto zdolá juhozápadnú stenou sólovo, prežije a potom nám to povie.“

Po slovenskom výstupe zdolali juhozápadnú stenu v roku 1993 ako prví v zime Japonci. Dva roky nato zopakovali výstup Boningtonovou cestou Kórejčania. V roku 2009 vytýčili štyria Kórejčania na čele s Parkom Joung-seokom novú trasu. Bola to tretia cesta v tejto slávnej stene - po britskej z roku 1975 a sovietskej z roku 1982. Všetci v nej však liezli expedičným štýlom. A keďže na jar tohto roka odvážny plán Kazacha Denisa Urubka - prvovýstup v alpskom poňatí - sa skončil predčasne smrťou jeho partnera Alexeja Bolotova z Ruska, je slovenský výstup dodnes jediný úspešný alpským štýlom.

Autor: Plus 7 dní/ Milan Vranka
13. október 2013, 00:17